

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
JULI 2006 - 27e Jaargang, nr. 110

BESTUUR:

Voorzitter R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
----------------------------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris G.J. Staal E-mail: jan.staal@planet.nl	Oranje Nassaulaan 52	3708 GE Zeist	Telefoon 030 - 692 27 92
--	----------------------	---------------	-----------------------------

Penningmeester Ch.H. Bartelings E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
--	--------------------------	------------------	------------------------------------

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek	Burg, de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
Fred M. Beukers	Louise de Coligny laan 448	3062 HN Rotterdam	010 - 452 79 29
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83
H.J.M. Brinkman E-mail: hjm.brinkman@wanadoo.nl	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 354 31 73

REDACTIE DE SCHAKEL H.J.M. Brinkman E-mail: hjm.brinkman@wanadoo.nl	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 354 31 73
--	--------------------	------------------	------------------------------------

Redactiecommissie

H.J.M. Brinkman, L.J. Staal, Ch. H. Bartelings

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rijswijk

Het volgende nummer verschijnt in oktober 2006.
Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 september 2006.

ISSN 1382-8207

JULI 2006

Op de bestuursvergadering in juni werd door de penningmeester gemeld dat, van de in de Benelux woonachtige Engelandvaarders die bij het Genootschap zijn aangesloten, slechts minder dan de helft haar of zijn jaarlijkse bijdrage betaalt. Ik kon het nauwelijks geloven maar het is wel waar.

Als dat een kwestie van vergeetachtigheid is, begrijp ik het wel. Op onze leeftijd wil dat nog wel eens gebeuren. Dan doet u dat vast wel als het u te binnen schiet. Mocht de bijdrage om een andere reden niet zijn betaald dan wil ik u vragen om bij het afwerken van uw financiële zaken alsnog aan het Genootschap te denken, en dan vooral aan de penningmeester.

Het bestuur speelt al enige tijd met het idee om een site over ons Genootschap te openen. Uitgangspunt daarbij is dat de huidige generatie, die alle nieuws van de computer plukt, kennis kan nemen van het feit dat gedurende de Tweede Wereldoorlog mannen en vrouwen het bezette gebied verlieten om de strijd voort te zetten uit geallieerd gebied.

De bedoeling is, dat onze site niet te ingewikkeld wordt. Simpele dingen als de definitie van een Engelandvaarder, het feit dat er een genootschap is dat alle Engelandvaarders bindt en zulke zaken. Probleem is wel dat er een claim ligt op de domeinnaam "Engelandvaarders" en niemand weet van wie, maar daar komen we wel uit.

Agnes Dassing staat ons als steeds terzijde en het bestuur heeft op de vergadering in juni besloten er nu vaart achter te zetten. De periode van zoeken naar mogelijkheden is nu voorbij. Bram Grisnigt, Charles Bartelings, Henk Brinkman en Jan Staal zullen samen met Agnes zorgen dat de site er komt. U hoort nog van ons.

Op 31 augustus, de geboortedag van Koningin Wilhelmina, zijn wij weer in Delft om Haar te gedenken. U leest er alles over elders in deze Schakel.

Op woensdag 20 september houden wij weer onze jaarlijkse reünie. Anders dan in de vorige Schakel is aangekondigd, deze keer niet in Gilze-Rijen. De Commandant van de Vliegbasis heeft ons meegedeeld dat hij ons tot zijn spijt in die periode geen accommodatie kan verlenen. Men is op de Vliegbasis in die tijd te druk met het voorbereiden van de uitzending van helikopters naar Afghanistan en de daaraan verbonden reorganisatie. Ook op de Vliegbasis Soesterberg kunnen wij om dezelfde reden niet terecht.

Gelukkig heeft onze evenementencommissie de reünie wel kunnen organiseren op 20 september in de mess van de Julianakazerne in Den Haag. Ook daarover meer in deze Schakel. Ik hoop dat velen in de gelegenheid zijn om nog eens met oude maatjes een babbeltje te maken in Den Haag.

Mocht u vergeten de Schakel verder te lezen, probeer te onthouden: zelfde dag, andere plaats. Dit jaar is de reünie in Den Haag op woensdag 26 september.

Ik kijk naar u uit.

In verband met een grote reorganisatie bij de Koninklijke Luchtmacht, kunnen wij dit jaar voor onze reünie niet terecht op de Vliegbasis Gilze-Rijen. Wij zijn er echter in geslaagd om dit jaar onze jaarlijkse reünie te houden bij de Koninklijke Landmacht Prinses Julianakazerne in Den Haag. Het adres van de Prinses Julianakazerne is:

Thérèse Schwartzestraat 15

2597 XK Den Haag

Tel: 070 - 316 76 29 of 070 -316 70 14

Het programma voor onze reünie op 20 september a.s. luidt als volgt:

Vanaf 11.00 uur	Aankomst en registratie van de reünisten Koffie, thee en gebak in de Onderofficiersmess
11.15 uur	Bar open voor aperitief
12.00 uur	Welkomstwoord van de voorzitter
12.30 uur	Groepsfoto
13.30 uur	Uitgebreide rijstmaaltijd
15.30 uur	Afsluiting van de maaltijd Koffie en nog wat naborrelen (voor eigen rekening)
16.30 uur	Einde reünie

Routebeschrijving auto:

Vanuit Amsterdam (A4), Utrecht (A12) of Rotterdam (A13) de borden Den Haag volgen. Bij het Prins Clausplein volgt u Voorburg/Den Haag (Utrechtsebaan). Aan het einde van de Utrechtsebaan gaat u rechtsaf de Benoordenhoutseweg op. Bij de verkeerslichten gaat u linksaf (van Alkemadelaan). Bij de eerstvolgende verkeerslichten gaat u rechtsaf de Wassenaarseweg op. Aan het einde van de weg, in de bocht, ligt links de kazerne.

Vanuit Amsterdam via Wassenaar (A44) richting Den Haag Centrum, rijdt u Den Haag binnen. Bij de eerste grote kruising (Willem Witsenplein) gaat u rechtsaf de van Alkemadelaan op. Bij de eerstvolgende verkeerslichten gaat u rechtsaf de Wassenaarseweg op. Aan het eind van de weg, in de bocht, ligt links de kazerne. Na het passeren van de wacht kan rechts van de hoofdingang geparkeerd worden.

Openbaar vervoer:

Vanaf NS-station Den Haag CS en HS: bus 18 (richting Clingendael). Uitstappen bij het eindpunt (halte Laan van Clingendael). Teruglopen naar de Wassenaarseweg, rechtsaf en direkt in de bocht ziet u links de kazerne (ongeveer 500 meter).

Behalve het busvervoer van de H.T.M., staat er vanaf 10.00 uur tot 10.30 uur ook nog een busje van de kazerne gereed boven het Centraal station, waar de grote parkeerplaats is voor bussen. Het busje van de Julianakazerne zet de reünisten af bij de ingang van de kazerne. Na afloop van de reünie zal het busje ook weer terugrijden naar het Centraal Station.

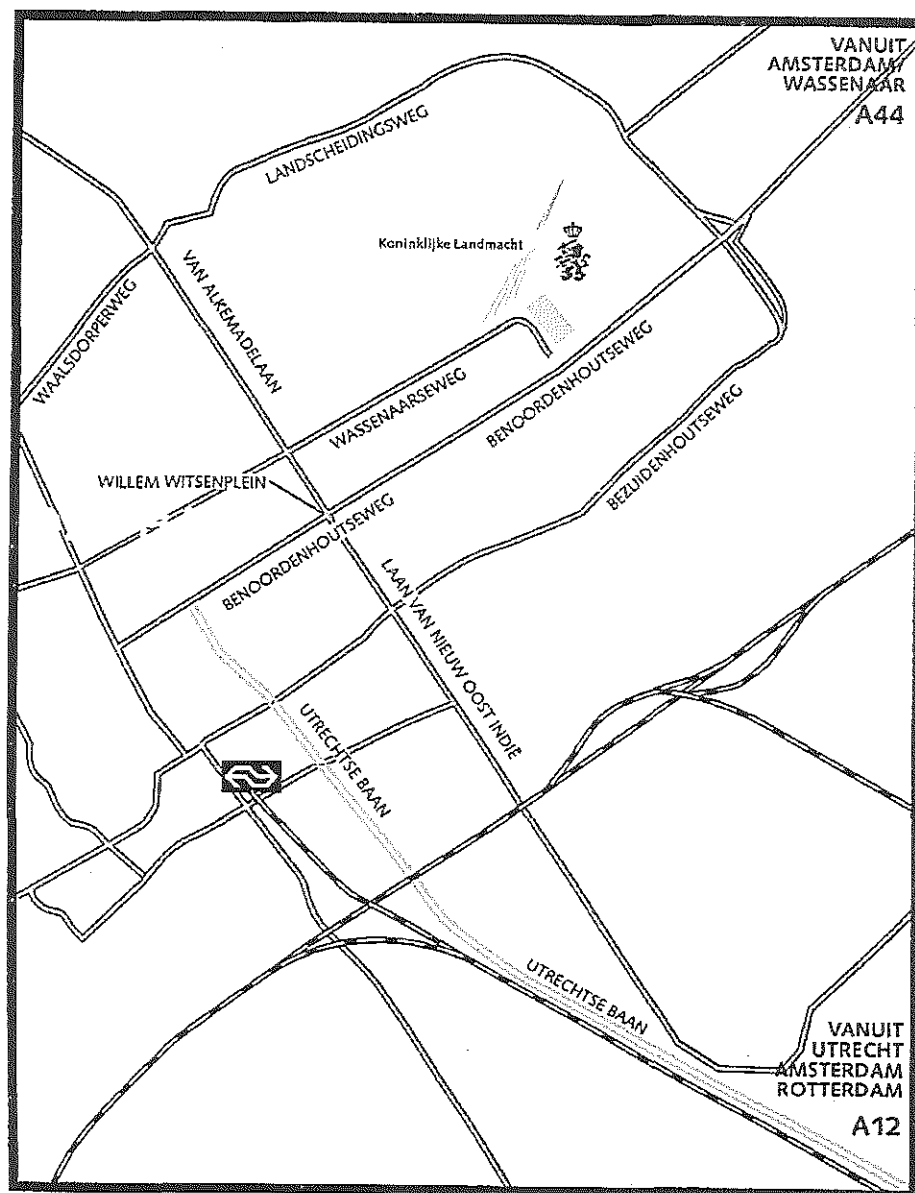
Houdt u er rekening mee dat u zich dient te legitimeren bij de ingang van de kazerne.

De kosten voor deelname aan de reünie bedragen € 20,- per persoon. De penningmeester verzoekt het verschuldigde bedrag op tijd over te maken door middel van een overschrijving van de eigen bankrekening in Nederland of met de bijgevoegde acceptgiro zodat hij het bedrag uiterlijk 1 september in zijn bezit heeft. De bankrekeningnummers ten name van de Penningmeester van het Genootschap Engelandvaarders te Rijswijk zijn Postbank 359500 en ABN-AMRO bank 545546826.

De penningmeester verzoekt de deelnemers eveneens vóór 1 september de namen van de partners en/of begeleiders/sters op te geven door ze eventueel te vermelden bij de bankoverschrijving of op de acceptgiro zodat een volledige namenlijst op tijd kan worden opgegeven aan Adjutant W.H.N. Overdijk, Interim Manager van de Prinses Julianakazerne, voor de wacht bij de ingang van de kazerne.

Wij worden er niet jonger op dus ieder jaar reünie is een belangrijk evenement voor ons Engelandvaarders. Dus kom als het enigzins kan.

De evenementencommissie

AUSTRALIË EERT ONZE VETERANEN

Ambassadeur Stephen Brady van Australië gaf een ontvangst voor Nederlandse veteranen. De 'vierde bondgenoot' in WO II.

Weinig mensen weten dat maar liefst 8500 Nederlandse militairen tijdens de Tweede Wereldoorlog vanuit Australië ten strijde trokken tegen Japan. Ambassadeur Stephen Brady weet dat wel. "Velen hebben hun leven gegeven. Ook mannen, die hier vandaag zijn, hebben hun leven geriskeerd." Op hun beurt zijn Bob C. Sybesma en J.C.I. Landegent, destijds bemanningslid van het oorlogsschip H.M.S. Tromp de ambassadeur dankbaar voor de ontvangst. Als 'the Fourth Ally', de vierde bondgenoot, voegden zij en duizenden anderen zich bij de Engelse, Australische en Amerikaanse troepen.

"Allemaal dappere mannen," zegt veteraan Henk van Riel. Luitenant-generaal Ad van Baal noemt het een goed idee om al die veteranen te eren. "Maar de oorlog is nog niet over. Deze landen zetten nu ook mensen in voor vredesoperaties en in de strijd tegen het terrorisme." Een goede zaak meent Patricia Hollamby die trots is op haar Australische paspoort.

V.r.n.l. Ambassadeur Arnall en echtgenote Dawn, gastheer Stephen Brady en luitenant-generaal Ad van Baal, inspecteur-generaal der krijgsmacht, met echtgenote Jenny (foto Jos van Leeuwen).

We luisteren in de tent naar 'In the mood' van de Garde Grenadiers en Jagers die - tikkeltje oneerbiedig - Brassband wordt genoemd. Er is zoveel te zien dat RVD-baas Gerard van der Wulp bijna over de kiezels struikelt. Een parlementaire deputatie onder leiding van dr. Kay Patterson woont het eerbetoon aan de Nederlandse militairen bij. Ook diplomaten als de Amerikaanse ambassadeur Ronald Arnall en diens collega Adrian Strickland (Malta). Iedereen smult van de sandwiches en pasteitjes en nipt van de wijn uit Australië. Wouter Colignon van public affairs van de ambassade en Laura van Deelen (Stichting Nederland-Australië 1606 - 2006) kijken extra trots bij deze overvloed. Beiden doen veel goeds voor dat verre land en hopen er nog vaak te komen.

Leo van der Velde
Haagsche Courant

WE ZIJN NIET BANG, TENMINSTE, NIET ERG

Onder deze titel werd op 10 mei 2006 in het Academieggebouw in Utrecht het reisverslag van Engelandvaarder Daniël de Moulin in boekvorm gepresenteerd.

Tijdens deze drukbezochte en geanimeerde bijeenkomst werden toespraken gehouden door Leen Dorsman, hoogleraar universiteitsgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht en Hans Blom, directeur van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). Daarna werd het 1^e exemplaar van het boek in ontvangst genomen door Engelandvaarder Erik Hazelhoff Roelfzema.

Daniël de Moulin (1919-2002) was tijdens de oorlog student medicijnen in Utrecht, lid van de studentenvereniging USR (voluit Unitas Studiosorum Rheno-Trajectina) en zeer actief binnen het Utrechtse en

later landelijke studentenverzet. Toen de bezetter studenten in 1943 dwong om de zg. loyaliteitsverklaring te tekenen, besloot De Moulin naar Engeland te gaan en zich daar in te zetten voor de geallieerde zaak. Samen met o.a. medestudent Lodewijk Parren ontsnapte hij via Frankrijk, Spanje en Portugal.

In oktober 1943 kwam De Moulin in Londen aan. Hij nam dienst in het KNIL en vertrok begin 1944 naar Australië. Vanuit Nieuw-Guinea nam hij deel aan het geallieerde offensief tegen Japan. In mei 1946 keerde hij terug in Nederland en pakte zijn studie geneeskunde weer op. Hij werd arts en vervolgens chirurg. Van 1958 tot 1964 was hij hoofd chirurgie van het St. Lidwina Ziekenhuis in Boxtel.

Daarna begon de wetenschappelijke carrière van De Moulin. Hij promoveerde in 1964 cum laude op het proefschrift *De Heelkunde in de Middeleeuwen*, doceerde aan diverse Amerikaanse universiteiten en werd lector en later hoogleraar in de geschiedenis van de geneeskunde aan de Universiteit Nijmegen. In 1989 nam hij afscheid als hoogleraar. Het jaar daarvoor - 1988 - was hij bij een beroving in de Verenigde Staten zwaar gewond geraakt. Als gevolg hiervan was hij de laatste jaren van zijn leven invalide. Hij overleed, 82 jaar oud, op 9 februari 2002. De Moulin ontving diverse onderscheidingen: het Kruis van Verdienste, Oorlogsherinneringskruis, Verzetsherdenkingskruis en het Ereteken voor Orde en Vrede.

Het reisdagboek van De Moulin kwam in 2005 boven water, nadat zijn echtgenote overleden was. Twee (inmiddels afgestudeerde) Utrechtse studenten (en Unitasleden), Hylke Faber en Pieter Stolk, hadden De Moulins weduwe kort daarvoor nog geïnterviewd. Dit omdat zij bezig waren een brochure te schrijven over het Unitas-verleden van De Moulin. Zij vonden dat het verslag van De Moulins tocht naar Engeland een groter publiek verdiende dan alleen de naaste familie en hebben - uiteraard met toestemming van de nabestaanden - gezorgd voor deze prachtige uitgave. Zij hebben het dagboek van verklarende aantekeningen en foto's voorzien en hoofdstukken toegevoegd over het leven van De Moulin voor en na zijn Engelandvaart.

Het verslag van De Moulin, dat hij begin 1944 schreef voor zijn ouders, leest als een trein en is op aangenaam-onderkoelde toon geschreven. Alleen al de relativerende titel *"We zijn niet bang, tenminste, niet erg"* wijst daarop. Zo beschrijft hij bijvoorbeeld de Duitse controle in het hotelletje vlak bij Gare du Nord, waar De Moulin en Parren na aankomst in Parijs door een escape-organisatie waren ondergebracht: 'Die nacht waren wij net in slaap toen we gewekt werden door een vreselijk kabaal. Geroep en gestamp van beneden, hard gebonk op deuren en een stem die riep: Police Allemande. Ouvrez la porte! [...] Zwarte soldatenlaarzen dreunden de trappen op, tergend langzaam naar onze verdieping. Toch nog onverwacht werd er op onze deur gebonkt. Ik zou liegen als ik zou zeggen dat we de situatie erg plezierig vonden....'

Ze hadden nieuwe (valse) Franse persoonsbewijzen, maar daaraan bleek een stempel te ontbreken. Gelukkig zag de controlerende soldaat van de Feldgendarmeerie het door de vingers en liet hen ongemoeid.

En zo gaat het verder: de problemen om in Frankrijk verder te komen, de barre tocht over de Pyreneeën, de wachtperiode in Madrid en tenslotte de tocht per vliegtuig naar Londen vanuit Portugal.

De Moulin is een scherp en eerlijk observator. Zo schrijft hij over zijn motivatie, dat hij liever naar Engeland wilde dan onderduiken. Onderduiken stond hem tegen omdat hij het niet aankon op een kamertje 'opgeborgen' te zitten, maar ook omdat hij - wanneer hij als ondergedoken student gepakt zou worden - wegens zijn activiteiten in het studentenverzet vrijwel zeker ter dood veroordeeld zou worden.

H. Faber en P. Stolk (eds), *Wij zijn niet bang, tenminste, niet erg*. Het Engelandvaardersdagboek van Daniël de Moulin. Verkrijgbaar voor € 18,95 via stichting DdM@gmail.com.

Agnes Dessing

De Herdenking Op Mill Hill

Anneloos las haar gedicht voor

Vrede is fijn,
Vrede is om blij te zijn
Vroeger in de oorlog was er veel pijn.
Hoe zou alles toch zijn
Als er nooit meer oorlog zou zijn?
Wat zou er gebeurd zijn
Als je zelf een jood zou zijn?

De bus naar Mill Hill

Vero en Sofie G bij een monument

De begraafplaats op Mill Hill

Tessa las haar gedicht voor

Evert-Jan legt bloemen op een graf

Sofie f en Maxime bij de Graven

Dit is de kassienkant van die week

De Oorlog van de andere kant

Iedereen kent de oorlog
Iedereen weet wat er is gebeurd
Maar weten we ook hoe de vrouwen
en kinderen in Duitsland zich voelden
Hun mannen en vaders moesten ook weg
Zij kwamen misschien ook niet meer terug
Zij wilden misschien niet vechten,
maar het moest

Er zijn erge dingen gebeurd
Onze logers hebben vrienden zien sterven
Maar zij ook

Er zijn miljoenen doden
Maar iedereen die dood is
Is dood gegaan voor ons
Zodat wij in vrede kunnen leven
En daarom mogen we iedereen
Die dood gegaan is voor ons
Erp dankbaar zijn

Tessa Spuijzenberg

we gingen naar de herdenking op Mill Hill met de bus. Het was een lange reis want we reden in de spits, maar het was niet erg want het was super gezellig in de bus.

De herdenking

Het verhaal van een kind van een Engelandvaarder

Enkele maanden na de capitulatie richtte de Arnhemse rechercheur van Politie J.B. Onnekink met enkele vrienden de verzetsorganisatie "Pugno Pro Patria" op. Deze organisatie groeide al snel uit tot ongeveer 150 leden, verspreid over het hele land. In augustus 1940 werd deze organisatie ondergebracht in de "Oranjewacht". Maar al in december van datzelfde jaar werd de landelijke leiding van de "Oranjewacht" door de SD gearresteerd. Onnekink en de Boer ontsprongen de dans. Na veel omzwervingen (België, Frankrijk, Zwitserland, Spanje en Portugal) kwam Onnekink in Lissabon aan. Vandaar reisde hij met de KLM naar Bristol waar hij op 16 juni 1943 aankwam. Daar meldde hij zich bij de Irene Brigade, het Nederlandse onderdeel van de 21st Army Group.

Midden juli 1943 werden zijn gezin, zijn ouders en een broer door de SD opgepakt en als gijzelaars naar Kamp Vught overgebracht. Eind december 1943 werden zij weer vrij gelaten. Het gezin werd in april 1945 weer herenigd.

Foto van J.B. Onnekink

De vlucht van mijn vader

De bel ging, mijn moeder deed open. Daar stonden een paar mannen van de Grüne Polizei voor de deur. De Grüne Polizei, de militaire tak van de SD, de gevreesde Sicherheits Dienst. Ja, in die tijd werd er nog keurig aangebeld. Later ging dat wel anders. We schrijven 17 december 1940.

"Ist Herr Onnekink zu Hause?" Nee, dat was hij niet.

"Wo ist er?" "Weet ik niet", zei mijn moeder. Dan wachten we toch tot hij weer thuiskomt, moeten ze gedacht hebben, want ze zijn een paar dagen gebleven. Dat weet ik nog wel. Pas veel later heb ik gehoord hoe mijn vader is ontsnapt.

Vele anderen werden gearresteerd waaronder oom Dirk Grosman, een broer van mijn moeder, Wim van Buuren, Wim Voges, Frans

Heinekamp en Piet Hoefsloot, goede vrienden van mijn ouders. De beide laatsten hebben de oorlog niet overleefd. Maar twee leden zijn de dans ontsprongen en wel Majoor Ir. de Boer uit Dordrecht en mijn vader.

De ontsnapping van mijn vader was wel heel bijzonder en was te danken aan voorbereiding en toeval. Vijftig meter van ons huis stond een grote schuur in het bos. In de houten wand van de schuur, die op het huis uitzag, had mijn vader een kijkgaatje gezaagd. In de achterwand van de schuur, die op het bos uitzag, had mijn vader een ontsnapingsdeurtje aangebracht. Hoe het kwam weet ik niet, en hij heeft het mij ook nooit verteld, maar op een of andere manier was of ging mijn vader net naar de schuur toen de SD arriveerde. Via dit achterdeurtje is mijn vader door het bos achter ons huis ontsnapt. Dat wist ik toen natuurlijk allemaal nog niet. Vanaf het moment van zijn ontvluchting tot aan het vertrek naar Engeland in april 1942 zat mijn vader op eenentwintig adressen ondergedoken. Zijn reis naar Engeland, via de "Zwitserland-route" heeft ruim een jaar geduurd. Half juni 1943 arriveerde hij in Engeland.

*

In haar dagboek schrijft tante Beppie Abbink, een hartsvriendin van mijn moeder, hoe zij en haar man, oom Joop, (ook zij zaten in het verzet) mijn vader hebben leren kennen: Moeizaam trappend door de duisternis kwamen Jaap, mijn man, en Cor met hun onverwachte logee achter op de fiets op de Lammere, bij Joops ouders aan. De man achter op de fiets bleek een Arnhemse rechercheur van Politie te zijn, die gezocht werd wegens wapendiefstal ten bate van verzetsactiviteiten. De grond was hem te heet onder de voeten geworden. Het was Jo Onnekink. Hij heeft een poosje bij mijn schoonouders ondergedoken gezeten. Via het verzet in Velp kreeg hij een vals P.B. (persoonsbewijs) onder de naam Jean Walter. Onder die naam kregen wij eerst een ansichtkaart van hem uit Zwitserland, daarna uit Portugal en nog later, inderdaad, uit Engeland, Surrey, Carshalton Beaches.

Ons gezin opgepakt en naar Vught gebracht

Oom Wout en tante Bab logeerden bij ons. Tante Bab, een nicht van mijn moeder, woonde met haar man in Amsterdam. Vooral oom Wout

hield van het buitenleven en het platteland. Het was voor hen dan ook het ultieme uitje om een paar dagen bij ons in het bos te komen logeren. Zij genoten met volle teugen, heeft hij me later verteld. Hen werd de ouderlijke slaapkamer aangeboden, waar het tweepersoonsbed in die jaren toch maar voor de helft werd gebruikt. Waarom weet ik niet meer, maar ik sliep dan op een veldbedje, dat was opgemaakt aan het voeteneind van het grote bed. Soms werd ik 's nachts wakker van het gesnurk van oom Wout.

Het was een prachtige zomerdag in juli 1943. Ik herinner me, dat wij voor het huis in de tuin waren. Vaag zie ik nog voor me hoe oom en tante met mijn moeder aan het praten waren, terwijl wij, kinderen, aan het spelen waren.

De bel ging. Een hele gewone ouderwetse bel, waarbij je aan een grote knop moest trekken, om een halfwas kerkklok in beweging te zetten. Mijn moeder liep door de openslaande tuindeuren naar binnen, door de hal heen en deed open. Voor de tweede keer stond er een SD-er op de stoep. Aan de voorkant van het huis stond een grijs gelakte limousine met chauffeur op de oprijlaan. Bang was ik niet, eerder wat verwonderd. Hij kwam door het huis de tuin in en zei op rustige toon dat we even mee moesten naar het bureau. Wij hoefden "nichts mit zu nehmen" want we zouden zo weer terugkomen. Dat "zo" was echter een rekbaar begrip, want het duurde een half jaar voor wij weer thuis waren. Wij werden met zijn vijven achter in die grote auto gezet en naar de Utrechtseweg 55a gebracht. De "Utrechtseweg 55a", een begrip in Arnhem, het hoofdkwartier van de SD in Gelderland. Eén van de beruchte "ondervragingsadressen" in de oorlog.

Na de oorlog vertelde oom Bep (een broer van mijn moeder) mij, dat hij op die plek in elkaar was geslagen. De SD - beulen stelden hem veel vragen, maar hij wist de antwoorden niet.

"Ik was buiten bewustzijn en zweefde boven mijn lichaam. Het zag er zo kapot uit, dat ik bij mezelf dacht: zal ik er nog in terugkeren, of er maar uit blijven. Ik ben er toch maar weer in gekropen", vertelde hij. Waarschijnlijk had die ondervraging te maken met het oppakken van vele leden van de "Oranjewacht", waarbij, naast mijn vader, ook oom Jo en oom Dirk Grosman (broers van mijn moeder) betrokken waren. Ook zij zijn daar geweest en werden daar "verhoord". Oom Jo is van-

daaruit doorgestuurd naar het "Oranjehotel", zoals men de gevangenis in Scheveningen noemde. Hij werd na vijf maanden weer vrijgelaten. Oom Dirk heeft het veel zwaarder gehad. Hij werd veroordeeld tot zes jaar tuchthuisstraf. Daarvan heeft hij een tijd in kamp Amersfoort gezeten. Vervolgens werd hij doorgestuurd naar een Duits concentratiekamp waar hij begin april 1945 door de Geallieerden werd bevrijd. Later, na de oorlog wisselden beide ooms hun ervaringen uit. Oom Dirk zat zich bij mijn grootouders aan tafel te beklagen over de slechte kwaliteit van de soep in het concentratiekamp. Oom Jo vroeg hem: "Joh, wat zat er dan in die soep?"

"Nou, kool en zo", antwoordde zijn broer.

*

Het "bezoek" aan de Utrechtseweg, staat me nog heel vaag bij. Wij werden op transport gesteld naar het kamp Vught. Ook opa en oma Onnekink en een broer van mijn vader, oom Frans, werden op diezelfde dag opgepakt.

Tante Joop was die dag toevallig niet thuis en is daardoor de dans ontsprongen. Oom Kees, de jongste broer van mijn vader, was daarvoor opgeroepen voor de Arbeidsdienst. Daar zit ook nog een bijzonder verhaal aan vast. Zijn eerste reactie was te weigeren en onder te duiken. "Daar komt niets van in", had opa gezegd. "Want als jij onderduikt, komen ze hier huiszoeking doen. Dat kunnen we niet hebben want we hebben een Joodse onderduikster in huis". Dus oom Kees kon niet anders doen dan zich melden.

Het bijzondere is dat, toen mijn grootouders uit huis werden gehaald door de SS, men de onderduikster niet heeft gevonden. Zij zat verborgen in een kast. Met z'n achten werden we nog diezelfde dag als gijzelaars per trein naar kamp Vught op transport gesteld. De Duitsers hoopten door ons te gijzelen mijn vader te pakken te krijgen. Zij gingen er van uit dat mijn vader zich wel zou aangeven om zo zijn gezin en ouders uit het kamp vrij te krijgen. Toen ik ouder was heeft mijn vader mij verteld, dat er door heel het land aanplakbiljetten met zijn foto erop waren verspreid. Er was 1000 gulden beloning uitgelooft voor diegene die de tip zou geven die tot zijn aanhouding zou leiden. De gijzeling van ons gezin was dus een volgende zet. Achteraf gezien had deze gijzeling geen enkele zin, want mijn vader was op 16 juni 1943,

dus een maand tevoren, per vliegtuig vanuit Lissabon in Bristol gearriveerd. De treinreis naar Vught is uit mijn geheugen verdwenen. Wat me nog wel heel scherp voor ogen staat is de mars van het station Vught naar het kamp. Hoewel we met een transport dat verder geheel uit Joden bestond werden vervoerd werden er geen veewagens gebruikt, maar reisden wij met een normale trein.

Op het station van het dorp vught werden de gevangenen opgesteld in een lange colonne. Vandaar moesten wij door het dorp naar het kamp lopen. Ik herinner mij nog, dat toen wij door de straten liepen er op de trottoirs mensen stonden te kijken. Naast de colonne liepen Duitse soldaten met grote pothelmen op en pistoolmitrailleurs op hun borst.

"Mam, wij zijn toch geen Joden hè?" Ik hoor het mezelf nog vragen. Het was de enige keer in de oorlog dat ik echt heel bang ben geweest. Waarom ik die vraag stelde weet ik nu, na zestig jaar, nog niet. Mijn moeder stelde me gerust. "Nee hoor wij zijn geen Joden". Gedwongen door de dappere helden van het Derde Rijk, liepen we door een grote poort het kamp binnen.

Kamp Vught of "Konzentrationslager Herzogenbusch" zoals het officieel heette, was gelegen in de bossen bij het plaatsje Vught. De kampen Amersfoort en Westerbork konden de toevloed van de vele gevangenen niet meer herbergen. Daarom begon men in 1942 met de bouw van dit kamp. Het kamp was nog niet af toen de eerste gevangenen er in januari 1943 arriveerden. Het was een model nazi-concentratiekamp. Overigens het enige SS-kamp in Europa buiten Duits grondgebied. Gelukkig was het regime niet zo streng als in de overige SS-kampen.

Een halve eeuw later ben ik nog eens naar het kamp gegaan. Ik stond voor een grote poort, denkend dat dit de oude toegangspoort was, naar binnen te staren door de spijlen van het hek. Er kwam een vent met een geweer op me af. Hij zei: "Het is verboden zich bij dit hek op te houden, ik wil u dringend verzoeken weg te gaan." Hij onderstreepte dit "verzoek" met een gebaar van zijn geweer. Even moest ik in mezelf glimlachen. Jaren geleden ben ik met een geweer gedwongen naar bin-

nen te gaan en nu werd ik er met een geweer uitgehouden. 'Het kan verkeren', zei Brederode al. Zonder het te weten stond ik voor de poort van de jeugdgevangenis, die later op dat terrein is gebouwd.

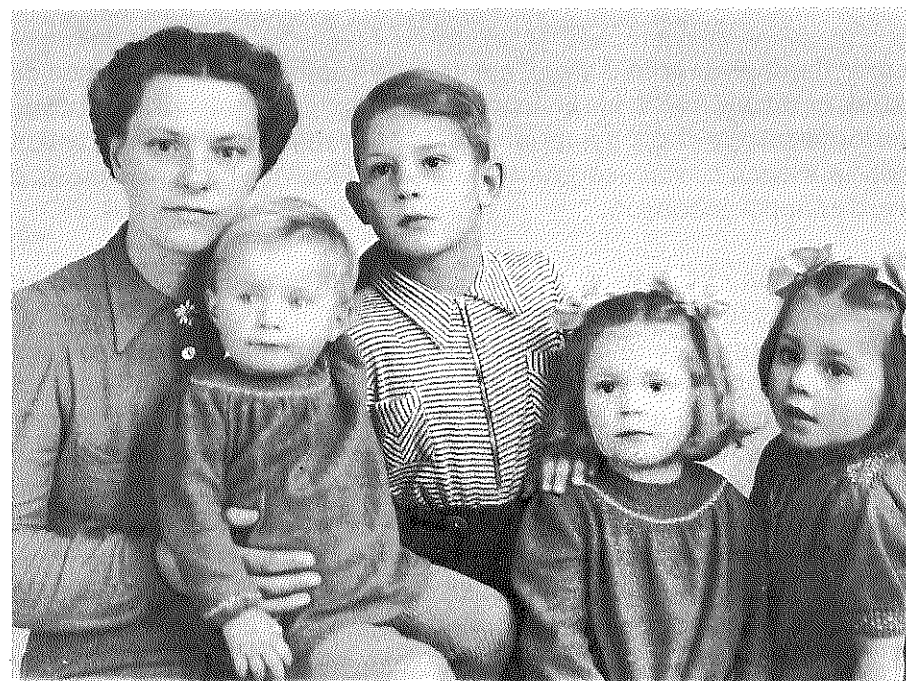

Foto van gezin, gemaakt vlak voor onze gijzeling.

Met z'n allen werden we naar een groot gebouw gebracht. In de kamer waar wij binnengingen waren veel schappen langs de wand vol met kleren. Van Jo, het beruchte hoofd van de vrouwenafdeling, kregen wij allemaal andere kleren. Later kwam ik er achter dat die kleren gestolen waren van joodse kinderen. Omdat ik nog erg jong was mocht ik mee naar het vrouwenkamp, opa en oom Frans gingen naar het mannenkamp elders op het terrein. Nog vaag staat mij bij dat een jongen, die Lubbert heette, jarig was en daarmee de leeftijd bereikte dat hij niet langer in het vrouwenkamp mocht blijven. Nog diezelfde dag werd hij naar het mannenkamp gebracht

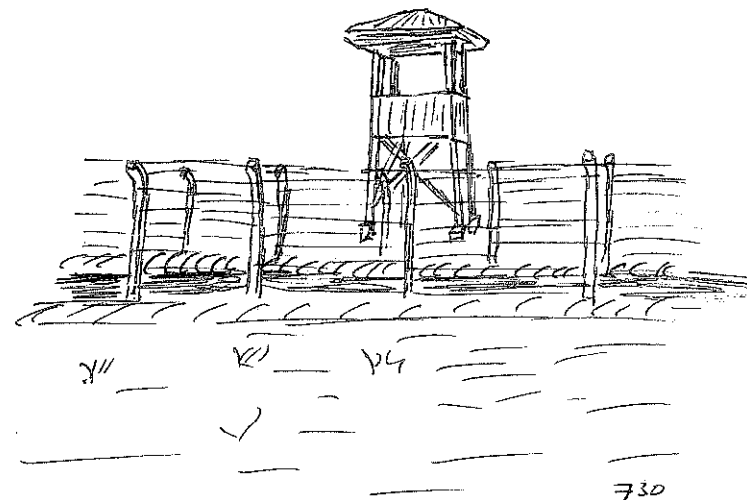
"Staat je sjiek" zei Jo tegen mij toen ik mijn kampkieren aanhad. Waarop ik prompt antwoordde: "Ik ben helemaal niet ziek". Mijn moeder en grootmoeder kregen "prachtige streepjesjurken" aan. Op de linkerborst een rood driehoekje : gijzelaar.

Losse flarden van scènes zitten nog in mijn hoofd. Bijvoorbeeld, hoe de barak er uitzag; hoe ik als klein jongetje in het grote washok een beetje verloren tussen al die vrouwen stond. Mijn moeder en oma stonden zich te wassen boven een groot soort trog. Om vier uur in de morgen werd er appèl gehouden.

Dan moesten alle bewoners van de barak op een plein aantreden en werden wij geteld. Het tellen ging de bewaaksters niet goed af: telkens weer moesten wij opnieuw worden geteld. Nog niet zolang geleden vertelde tante Bets, de vrouw van oom Kees, mij hoe mijn moeder het tellen bij het appèl had gesaboteerd. Als er een grote vrouw voor haar stond ging zij daar pal achter staan. Aangezien zij nogal klein van stuk was werd zij dan niet gezien en ook niet meegeteld. Dan kwam men een gevangene tekort en begon het tellen overnieuw. Inmiddels deed zij dan weer en stap achteruit en dan klopte de boel weer. Overigens was het ook wel erg koud 's morgens vroeg in onze zomerklaren. Naderhand, heb ik me laten vertellen, hoefden de kinderen niet meer mee op appèl.

In mijn verbeelding is het heel lang mooi weer geweest. Aan het eind van de straat, die tussen de barakken doorliep, was de appèlplaats. Als je over de appèlplaats heen liep kwam je op een brede zandstrook. Aan het eind van die zandstrook stonden twee metershoge prikkeldraadversperringen, gescheiden door een diepe brede sloot. Om de honderd meter stonden wachthuisjes op poten, waarin hoog boven de begane grond een met pothelm versierde held van het Duitse Rijk compleet met machinepistool over onze "veiligheid" waakte.

Als kinderen speelden we vaak op de zandstrook. Het zand leek wel wat op het zand dat je op stranden vindt. Je kon er in graven, met je handen natuurlijk, en forten bouwen met stukjes steen en takken.

ONZE "VEILIGHEID" GEGARANDEERD

Van het eten kan ik me alleen nog de vorm en de smaak van het brood herinneren. Brood met een bolletje boter en een likje rode jam. Het was een soort kuch, bruin, zuurachtig brood. Soms was het feest, dan kwam er een pakketje van het Rode Kruis. Er staat me bij dat daar onder andere een rode zakdoek in zat en een klein medicijnflesje met limonadesiroop!

Op 2 september 1943 werd ik zeven jaar. Mijn moeder moest op het land werken en sjouwde iedere dag met kruiwagens vol zand. Ergens op een veld lag een grote berg zand, die naar de andere kant van het terrein moest worden gekruid. Als dat werk af was moest diezelfde berg zand weer naar de oorspronkelijke plaats worden getransporteerd. Mam vertelde mij, dat ze vaak met bloed in haar klompen van het werk in de barak terugkwam.

Nog niet zolang geleden ben ik erachter gekomen, dat mijn grootvader en oom Frans bij het Philips-Kommando hebben gewerkt. Maanden later is mijn moeder daar ook te werk gesteld.

WERKNEMERS PHILIPS-FABRIEKEN IN VUGHT

22-4-1943 5-9-1944

Nr.	Naam	geslacht	datum	afdeling
7034	Onnekink F.C	m	21-08-1943	Radioland 3
7033	Onnekink J.B.	m	21-08-1943	Materiaal-sortering
0390	Onninkink-Grosman *)	v	01-11-1943	Buisvoetjes

*) Let op de fout in de spelling van de naam

Overgeschreven uit de namenlijst ¹

Het initiatief om een Philips werkplaats op te zetten in Kamp Vught kwam, in tegenstelling wat velen denken, vanuit de hoogste regeringskringen in Berlijn. Volgens onderzoeker prof. Dr. P. Klein² was het SS-commandant Himmler zelf, die begin jaren veertig het idee lanceerde om met Philips in zee te gaan. Het idee om een particulier bedrijf tot een concentratiekamp toe te laten was uniek. Het is dan ook in geen enkel ander kamp gebeurd. Aanvankelijk weigerde ir. Frits Philips aan het plan van de SS mee te werken. Toen hij zich echter realiseerde, dat hij door mee te werken medewerkers kon behoeden voor deportatie naar Duitsland stemde hij toe. De werknemers hadden inderdaad betere bescherming en beter voedsel. Er werden onder andere radio's, radiobuizen, scheerapparaten en "knijpkatten" (een zaklantaarn met de door hand aangedreven dynamo) gefabriceerd. Het is zeker dat bijna vierhonderd joodse Philips-medewerkers zo de oorlog hebben overleefd.³

Aan één ding hadden wij als kinderen geen gebrek: tijd. Mijn grootmoeder werkte in de keuken van het kamp maar had voldoende tijd over om zich met ons bezig te houden. Uren en dagen lang is zij geduldig bezig geweest om mij drie coupletten van Psalm 42 uit het hoofd te laten leren. Nooit ben ik die drie coupletten meer vergeten. En in welke variant ik die; Psalm nu ook zing, nog steeds word ik door die woorden ontroerd.

't Hijgend hert, der jacht ontkomen,
schreeuwt niet sterker naar 't genot
van de frisse waterstromen,
dan mijn ziel verlangt naar God.

Ja, mijn ziel dorst naar den Heer;
God des levens, ach, wanneer
zal ik naad'ren voor uw ogen,
in uw huis uw naam verhogen?

O mijn ziel, wat buigt g'u neder
waartoe zijt g' in mij ontrust?
Voed het oud vertrouwen weder,
zoek in 's Hoogsten lof uw lust!
Want Gods goedheid zal uw druk
eens verwiss' len in geluk.
Hoop op Hem, sla 't oog naar boven
Want ik zal zijn naam nog loven.

Maar de Heer zal uitkomst geven,
Hij, die 's daags zijn gunst gebiedt.
'k Zal in dit vertrouwen leven
en dat melden in mijn lied:
'k zal zijn lof zelfs in de nacht
zingen, daar ik Hem verwacht,
en mijn hart, wat mij moog' treffen,
tot de God mijns levens heffen.

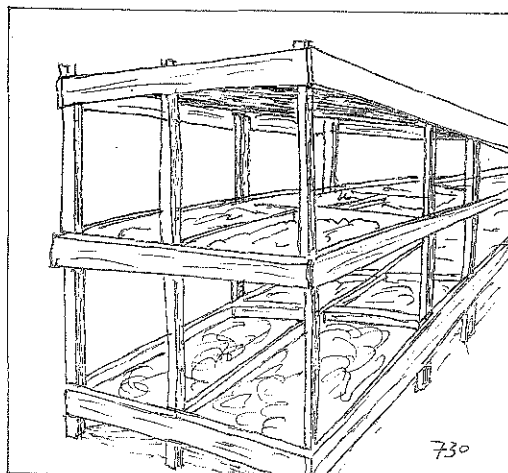
*

Op een gegeven moment kregen we gezelschap in onze barak: luizen. Tijdelijk kregen we andere huisvesting en de ramen en deuren van onze barak werden dichtgeplakt met grijs pakpapier. Ik weet nog wel dat ik dat maar een raar gezicht vond. Pas veel later heb ik begrepen, dat de barak met gas werd gedesinfecteerd. Het heeft enkele dagen geduurd voor wij weer in onze "eigen" barak terugkeerden. Uit een combinatie van herinnering, de maquette in Monument kamp Vught en archiefonderzoek ben ik te weten gekomen, dat wij in barak 26

hebben gezeten. En wel in de rechterhelft. Nog een scène doemt in mijn herinnering op. Het incident met Pollie. Pollie, een klein, dik meisje, zat op de pot in de eetzaal. Toen zij klaar was stond zij op pakte de pot, een witte van porselein, zette die aan haar mond en dronk hem leeg. Ook weet ik nog dat er op een avond een feest werd georganiseerd. Het enige wat ik daar nog van weet is, dat er een vrouw, in een donkerrood zwempak, voor de deur van de eetzaal met een soort stokpaard geinig stond te doen. Later heeft mijn moeder me verteld, dat zij een joodse cabaretière was. Op de Joden waren de SS-ers extra "zuinig". Zij waren ondergebracht in barakken, die van het "gewone" kamp waren afgescheiden door een extra hek van prikkeldraad. Nooit zal ik het beeld vergeten wat ik bij de ingang van dat kamp heb gezien. Bij de poort stonden vrouwen hartverscheurend te huilen en te jammeren. Er werden mensen uit het kamp weggevoerd en diegenen, die achterbleven waren de wanhoop nabij. Wie er afgevoerd werden, mannen of kinderen, weet ik niet meer. Alleen de intense smart en wanhoop van die vrouwen staan op mijn netvlies gebrand. Vaag staat me bij, dat er een schooltje was, waar de kinderen werden beziggehouden.

*

De indeling van de barak staat mij nog heel helder voor de geest. Je kwam binnen in een soort hal. Linksaf was de toilet-ruimte en rechtdoor kwam je in het washok. Rechts, tegenover de toiletruimte was de ingang naar de eetzaal. Daar stonden de schragentafels me daaromheen banken. In het midden stond een grote potkachel. Achter de eetzaal was de slaapzaal. Hoeveel vrouwen en kinderen daar sliepen weet ik niet

3 HooG.

meer, maar het waren er wel veel. De slaapzaal bestond uit vele rijen stapelbedden. Drie bedden boven elkaar. Met mijn moeder sliep ik in een onderbed vlak bij de deur. Daar, tegen de wand van de eetzaal, stonden drie ledikantjes, waarin mijn drie zussen sliepen. De SS dacht toch ook aan alles. Zelfs aan ledikantjes voor de kinderen in het concentratiekamp. Toen ik in oktober 2004 het Nationaal Monument Kamp Vught bezocht en de nagebouwde barak inging, stond ik er verbaasd over, hoe scherp die barak in mijn geheugen is gegrift.

In april 1945 stopte er een grote personenwagen, geschilderd in legerkleuren met een grote, witte ster erop, voor de deur. Het bleek mijn vader te zijn. Via zijn contacten in de illegaliteit had hij ons in Scheemda gevonden. Voor het eerst zag hij mijn jongste zusje, die drie maanden na zijn vlucht was geboren. Nooit zal ik de lekkernijen vergeten, die hij meebracht. Onder andere wittebrood met pindakaas. Smullen geblazen! Nog diezelfde maand vertrokken wij naar Arnhem. Daar betrokken wij ons eigen huis weer. Ons huis was voor de "inboedelrovers van Arnhem" gespaard gebleven, omdat het door Duitse officieren werd bewoond. Het moest overigens wel worden schoongemaakt, want de Canadezen hadden een janboel achtergelaten. Jaren na de oorlog stopte er een grote Mercedes bij ons op de oprijlaan. Er stapte een ouder echtpaar uit. Zij belden aan. "Ja", zei de man, "ik heb hier in de oorlog als officier gewoond en nu wilde ik graag het huisje aan mijn vrouw laten zien". Mijn vader heeft hem letterlijk een trap onder zijn kont gegeven.

¹ Expositie "Licht in het duister", het Philips-Kommando, Nationaal Bevrijdings Museum, te Groesbeek, maart 2006

² "Berlijn gaf aanzet tot Philips-Kommando", Eindhovens Dagblad, 12 november 2002

³ "Philips: lichtpuntje in Kamp Vught", de Stentor, 23 februari 2006

DAG VAN HET VERZET

33^e DAG VAN HET VERZET

ZATERDAG 26 AUGUSTUS 2006

OOK DIT JAAR WEER IN HET RESTAURANT
VAN DE GENERAAL SPOORKAZERNE TE ERMELO
LEUVENUMSEWEG 88

PROGRAMMA

- Opening: door de voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 de heer R.W. Hemmes
- Optreden: * Optreden van Wilde Orchidee 'Met U onder Een Paraplu'
- Inclusief: Koffie met petitfour
Apéritief
Rijstmaaltijd met 1 consumptie
Herinneringsgeschenk
- Veel informatiestands
Veel gelegenheid voor begroeting en ontmoeting
- Aanvang: 11.00 uur precies
- Aanmelding: Zo spoedig mogelijk door overmaking van € 15,00 per persoon op postgiro 5166870 t.n.v. "Stg. Samenwerkend Verzet 1940-1945" te Dokkum.
Toegangskaarten met routebeschrijving worden half augustus toegezonden.
- Attentie: Ook dit jaar zullen de parkeerterreinen van een letter worden voorzien, zodat u gemakkelijk kunt onthouden waar u uw auto hebt geparkeerd.
Tevens zal er gezorgd worden voor meer parkeerplaatsen voor mindervaliden.

Vanaf 10.00 uur zal tussen station ERMELO en de kazerne een bus pendelen.

OVER DE LAGE PYRENEEËN NAAR SPANJE

Vele verhalen zijn reeds verschenen van Engelandvaarders die over de Hoge Pyreneeën naar Spanje zijn gevlucht. Toch is er ook een aantal personen die er de voorkeur aan heeft gegeven om via de Lage Pyreneeën naar Spanje te gaan. Voorzover mij bekend is daar nooit enige aandacht aan besteed. Ook in het boek van Agnes Dessing wordt hiervan geen melding gemaakt. Begin december 1941 vertrokken vier Cadetten van de K.M.A. t.w. Dick van Ardenne, Gerd Scheltens, Harry van der Zeep en ondergetekende via de bekende "Van Niftrikroute" naar Zwitserland zonder al te grote problemen. In Zwitserland werden wij door het Consulaat in Genève ondergebracht in pensions. Wij hadden een rustige tijd in Genève maar dat was niet het doel waarvoor wij uit Nederland waren vertrokken. Er werden diverse pogingen gedaan om ons verder te transporteren maar jammergenoeg niet altijd met het gewenste resultaat. Voor de verdere reis moest je over diverse visa beschikken en dat leverde grote problemen op. Tegen de tijd dat je een visum kreeg was een ander al weer verlopen en moest men weer opnieuw beginnen. De leeftijd vormde hierbij ook een groot bezwaar. Spanje en Portugal gaven geen visum af aan personen in de dienstplichtige leeftijd. Dus moest enigzins met de leeftijd geknoeid worden. In mei 1942 hadden wij ongeveer een half jaar op de nodige papieren gewacht echter nog steeds zonder het gewenste resultaat. Gerd Scheltens en ik besloten toen maar weer op eigen gelegenheid clandestien verder te gaan.

Wij hadden bij de Zwitserse/Franse grens enig oponthoud. 12 kilometer over de grens werden wij aangehouden door de Franse politie en moesten wij mee naar het politiebureau. Daar werden ons drie keuze-mogelijkheden voorgelegd:

- naar een Frans concentratiekamp - niet erg aantrekkelijk,
- tekenen voor het Franse vreemdelingenlegioen;
(evenmin aantrekkelijk) of
- terug naar Genève.

Wij kozen uiteraard voor de laatste oplossing. Met hangende pootjes kwamen wij weer terug op het Consulaat bij de heer van der Elst en kregen daar de nodige verwijten te horen.

Er zat niets anders op om dan maar weer te wachten. Inmiddels was in Cossonay een werkkamp geopend en hier werden wij ondergebracht met diverse andere Hollandse vluchtelingen. Het werkkamp was geen pretje maar ook niet weer al te beroerd. We hadden nog voldoende bewegingsvrijheid. Intussen ging het wachten op een verdere doorreis-mogelijkheid door. Het werd 11 november 1942, wapenstilstandsdag in Frankrijk van de eerste wereldoorlog. Juist op deze dag bezetten de Duitsers ook het zuiden van Frankrijk en hierdoor kwam er voor ons nog een extra moeilijkheid bij om weg te komen uit Zwitserland. Wat nu verder te doen?

Rustig afwachten in Zwitserland tot het eind van de oorlog of alsnog proberen om clandestien verder te gaan. De laatste oplossing leek mij het beste. Er waren mensen die hals over kop uit Zwitserland vertrokken en van de verwarring in Zuid-Frankrijk gebruik wilden maken. Mij leek het verstandiger om even de kat uit de boom te kijken. Eind november 1942 vertrok ik uit Zwitserland ditmaal vergezeld van Felix Ausems (inmiddels overleden). Felix had ook al eens eerder geprobeerd om over de Pyreneeën te komen samen met Koos Welleman maar zonder succes. Wij beiden hadden dus enige ervaring hoe het niet moest en nu maar proberen om het beter te doen. Wij vertrokken 's avonds uit Genève, dit maal geholpen door de Zwitserse politie. We kregen echter het consigne mee "Jullie mogen er wel uit maar jullie komen er niet meer in". Geen leuk vooruitzicht. We begaven ons op weg naar Annecy, een afstand van ongeveer 40 km. Onderweg kwam ons een vrachtauto achterop die langzaam tegen een helling omhoog kwam. Voor ons was dit een unieke gelegenheid om ongezien achter op de vrachtwagen te klimmen en een flink eind mee te rijden. Veel eerder dan verwacht kwamen wij in Anney. Het was nog te vroeg om zo maar over straat te lopen. Wij gingen daarom een kerk binnen en wachten tot het verkeer op gang was gekomen. Hierna begaven wij ons op weg naar het adres van een dominee dat ons ter ore was gekomen. We werden daar vriendelijk ontvangen en wij vroegen hem of hij kaartjes voor ons wilde kopen voor de nachttrein naar Perpignan en tevens of hij de situatie ter plekke zo goed mogelijk wilde verkennen. De kust leek veilig.

We namen afscheid en stapten 's avonds in de nachttrein naar Perpignan. De hele reis geen controle. Gelukkig maar want de identiteitspapieren die wij op het laatste moment in Zwitserland hadden gekregen van de heer van Niftrik waren niet zo heel erg betrouwbaar. De volgende dag stapten wij uit in Perpignan. Op een ander perron zagen wij Hans Stam lopen die een dag eerder uit Zwitserland was vertrokken. Hij sloot zich bij ons aan maar wilde later toch zijn eigen plan, dat afweek van het onze, uitvoeren. Zijn plan werkte echter niet goed want later hoorden wij dat hij in het kamp De Miranda in Spanje was terecht gekomen. Zelf gingen wij op onze manier verder. In Annecy hadden wij het adres gekregen van een dominee die ons wel verder zou kunnen helpen. Wij konden helaas dit adres niet vinden en moesten maar weer helemaal alleen op eigen houtje verder gaan. We gingen met een bus naar het zuiden zo dicht mogelijk bij de Spaanse grens. Bij de voorlaatste halte stapten wij uit om een mogelijke controle bij het eindpunt te ontlopen. Op goed geluk stapten wij een café binnen. Je viel natuurlijk meteen op. We knoopten een gesprek aan met een aantal gasten en zeiden dat wij over de Spaanse grens wilden. Gelukkig bleken het voor ons betrouwbare gasten te zijn. Spontaan boden zij ons hulp aan, zij zouden ons de weg wijzen. Tegen sluitingstijd gingen wij op pad. De inwoners loodsten ons voorbij een Duitse controlepost en wezen ons de weg naar een klein café vlakbij de grens, 12 km verder. Om 12 km te lopen in een hele nacht was voor ons geen enkel probleem. Een enkele auto passeerde maar dan hielden wij ons schuil in het struikgewas. De volgende ochtend waren wij inmiddels bij het bewuste café aangekomen. Toen het licht daar ging branden gingen wij naar de bewoner toe en vertelden wat wij van plan waren. Hij ging even met ons mee en wees ons toen de richting die wij moesten volgen, dwars door de Lage Pyreneeën dus niet langs een gebaande weg. Wij hadden ons voorgenomen om geen contact te maken met de bevolking. Wij vertrokken in de aangegeven richting op pad uitsluitend met behulp van een kompas. Drie dagen en nachten duurde de tocht door de Pyreneeën. We hadden voor een paar dagen noodrantsoenen bij ons en konden dus even vooruit. 's Nachts liepen wij en overdag rustten wij uit. Eindelijk lieten wij de bergen achter ons en kwamen wij uit op de spoorlijn naar Figueras.

We waren erachter gekomen dat er 's avonds een goederentrein reed en 's ochtends een personentrein. Naar Barcelona was het nog 120 km dus minstens nog 3 nachten lopen. Wij besloten om de trein te nemen. Bij een station kochten wij een kaartje voor de reis naar Barcelona. Toen de trein stil hield bij het station stapten wij in. We kregen daar echter een "unheimisch" gevoel. We gingen samen naar het toilet om te overleggen wat wij verder moesten doen. Plotseling werd hevig op de deur geklopt en de schrik sloeg ons om het hart. Wij konden niets anders dan de deur opendoen en zagen tot onze verbazing een oud vrouwtje dat tegenover ons zat in het compartiment. Zij vertelde ons dat er controle was in de trein van de Guardia Civil en dat het het beste was om meteen de trein te verlaten. Wij bedankten haar voor de goede raad en volgde die meteen bij het volgende stationnetje op. Hoe nu verder?

Wij verstopten ons in het struikgewas en wachtten op de goederentrein die 's avonds langs moest komen. Inderdaad we hadden geluk. De goederentrein stopte bij het station. Er was een wagon bij met een ouderwets remmershokje. Dit hokje kon van beide kanten beklommen worden, altijd handig als aan de ene kant een ongewenst persoon zou komen dan kon je altijd nog aan de andere kant weer weggelopen. Maar alles ging goed. De trein reed verder naar het rangeerterrein in Gerona. De trein werd heen en weer gerangeerd maar zo kwamen wij geen stap verder. Wij stapten uit en liepen een spoorwegbeambte tegen het lijf. Gelukkig was hij ons goed gezind. Hij zou ons in de goederentrein naar Barcelona zetten, zelf moest hij ook met die trein mee. Wij konden ons in een wagon verstoppen met aan weerszijden een deur. Als dank voor de moeite gaven wij hem een pakje Zwitserse sigaretten dat met grote blijdschap werd aanvaard. Onderweg kwam hij nog eens kijken om te controleren of alles goed ging. Wij gaven hem nog een pakje sigaretten met daarin een briefje voor het Consulaat, voor het geval er toch nog iets mis zou gaan. Wij verzochten hem dit briefje te posten. De spoorwegbeambte raadde ons aan om op het voorlaatste station naar Barcelona uit te stappen, hij zou ons waarschuwen. Zo gebeurde het en wij dankten hem hartelijk voor zijn hulp.

Het was nog vroeg in de ochtend en daarom doken wij maar eerst weer een kerk binnen om uit te rusten en rustig af te wachten. Toen het verkeer op gang kwam gingen wij ook op pad op zoek naar het adres van een Hollandse familie. Na enige moeite vonden wij dit adres. Wij werden vriendelijk ontvangen en wij vroegen toen of zij voor ons naar het Consulaat wilden gaan om ons aan te melden. In Zwitserland circuleerden de geruchten dat dit Consulaat niet erg betrouwbaar was maar achteraf viel dit nogal mee. Een dag later meldden wij ons op het Consulaat en wij vroegen of zij e.e.a. met de Spaanse politie konden regelen zodat wij door konden reizen naar Madrid.

Het Consulaat was ons behulpzaam en ging voor ons naar de politie waar wij ons later moesten melden. Hier kregen wij officiële papieren zodat wij per trein door konden reizen naar Madrid. De volgende dag vertrokken wij per trein nadat wij de Hollandse familie bedankt hadden voor het onderdak en de hulp die zij ons geboden hadden.

Aanvankelijk verliep alles rustig maar halverwege kwam er controle van de Guardia Civil. Hoewel wij officiële papieren hadden van de politie in Barcelona vertrouwden zij dit toch niet helemaal. Wij moesten met hen meekomen naar hun compartiment in de trein. Geen slechte ruil want zij reisden 1e klas en wij zaten gewoon in de 3e klas. In Madrid werd contact opgenomen met het Consulaat. Toen werd alles zodanig geregeld dat wij ons op het Consulaat konden melden. Wij werden ondergebracht in een pension in de Calle de Zorilla. En toen begon het lange wachten weer opnieuw. Na ongeveer drie maanden kregen wij er genoeg van en maakten plannen om weer clandestien verder te reizen. Gelukkig was dit echter niet nodig. Er was een transport geformeerd voor een stel vluchtelingen naar Vigo, een havenplaats ten Noorden van Portugal. In dit transport reisde ook een andere collega van mij, Harry v.d. Zeep. Het transport reisde per trein naar Vigo. Voor één nacht sliepen wij daar in een hotel. De volgende dag konden wij inschepen op het Spaanse passagiersschip de Marques de Comillas. Deze boot bracht ons niet naar het gewenste doel Engeland maar naar Jamaica.

Deze Spaanse boot was dag en nacht goed zichtbaar want aan weerszijden was een grote Spaanse vlag geschilderd zodat wij beveiligd waren tegen Duitse duikboten. In Jamaica vertoefden wij maar een paar weken in een kamp. Hierna ging ik samen met Harry v.d. Zeep per K.L.M. eerst naar Curaçao en een paar dagen later naar Suriname waar wij beiden weer in dienst traden van het K.N.I.L. Felix Ausems werd naar Amerika gedirigeerd. Zo kwam er een einde aan deze avontuurlijke tocht. Wij hadden alles zo goed mogelijk voorbereid maar zonder de nodige dosis geluk kun je het wel vergeten.

Kees Santman

HERDENKING STERFDAG KONINGIN WILHELMINA _____

Op dinsdag 28 november 2006 gedenken wij opnieuw de sterfdag van Koningin Wilhelmina bij haar standbeeld in Den Haag, tegenover Paleis Noordeinde. De ontvangst bij de Raad van State is van 10.45 uur tot 11.00 uur. De plechtigheid begint om 11.15 uur. Degenen die met eigen vervoer komen en zich hebben opgegeven, krijgen van mij een kaart toegestuurd voor de parkeergarage en tevens een oranje herkenningskaart, die goed zichtbaar achter de voorruit dienen te worden geplaatst. De parkeergarage van de Raad van State bevindt zich nu niet meer via de Parkstraat, maar Kneuterdijk via Heulstraat, aan het einde van de Heulstraat rechtsaf, dan weer rechtsaf voorbij het Wilhelmina monument, rechtsaf de parkeergarage in. Dus de uitgang is nu ook de ingang geworden van de garage, wegens verbouwing.

Voor hen die met openbaar vervoer komen:

Vanaf station Hollands Spoor	tramlijn 1 of 16	halte Kneuterdijk
Vanaf het Centraal Station	buslijn 24 of 22	halte Kneuterdijk

Na afloop van de plechtigheid is er in een van de zalen van de Raad van State de gelegenheid elkaar te spreken onder het genot van een kopje koffie.

Vergeet niet de groot model onderscheidingen mee te nemen s.v.p.

Jacob de Mos
Majorstraat 25
3151 JK Hoek van Holland
Tel/fax: 0174 - 38 21 83

HERDENKING STERFDAG VAN Z.K.H. PRINS BERNHARD —

Op vrijdag 1 december 2006, om 14.00 uur zal er evenals in 2005, weer een bloemstuk worden geplaatst in de Nieuwe Kerk te Delft, ter herinnering aan de sterfdag van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard.

Voor belangstellenden geldt: verzamelen 13.30 uur to 14.00 uur in het bekende pannenkoekhuis, vlakbij de Kerk. Men wordt verzocht de groot model onderscheidingen mee te nemen.

Zij die aan de plechtigheid willen deelnemen kunnen zich bij mij opgeven:

Jacob de Mos
Majorstraat 25
3151 JK Hoek van Holland
Tel/fax: 0174 - 38 21 83

HET DEFILÉ IN DEN HAAG OP DE VETERANENDAG

Op 29 juni 2006, de verjaardag van wijlen Prins Bernhard, werd de tweede Veteranendag 'nieuwe stijl' gehouden in Den Haag. Tot de feestelijkheden behoorde een defilé waaraan werd deelgenomen door circa 3700 veteranen. Vele muziekcorsussen, met meer dan 600 muzikanten, gaven het geheel een feestelijk tintje.

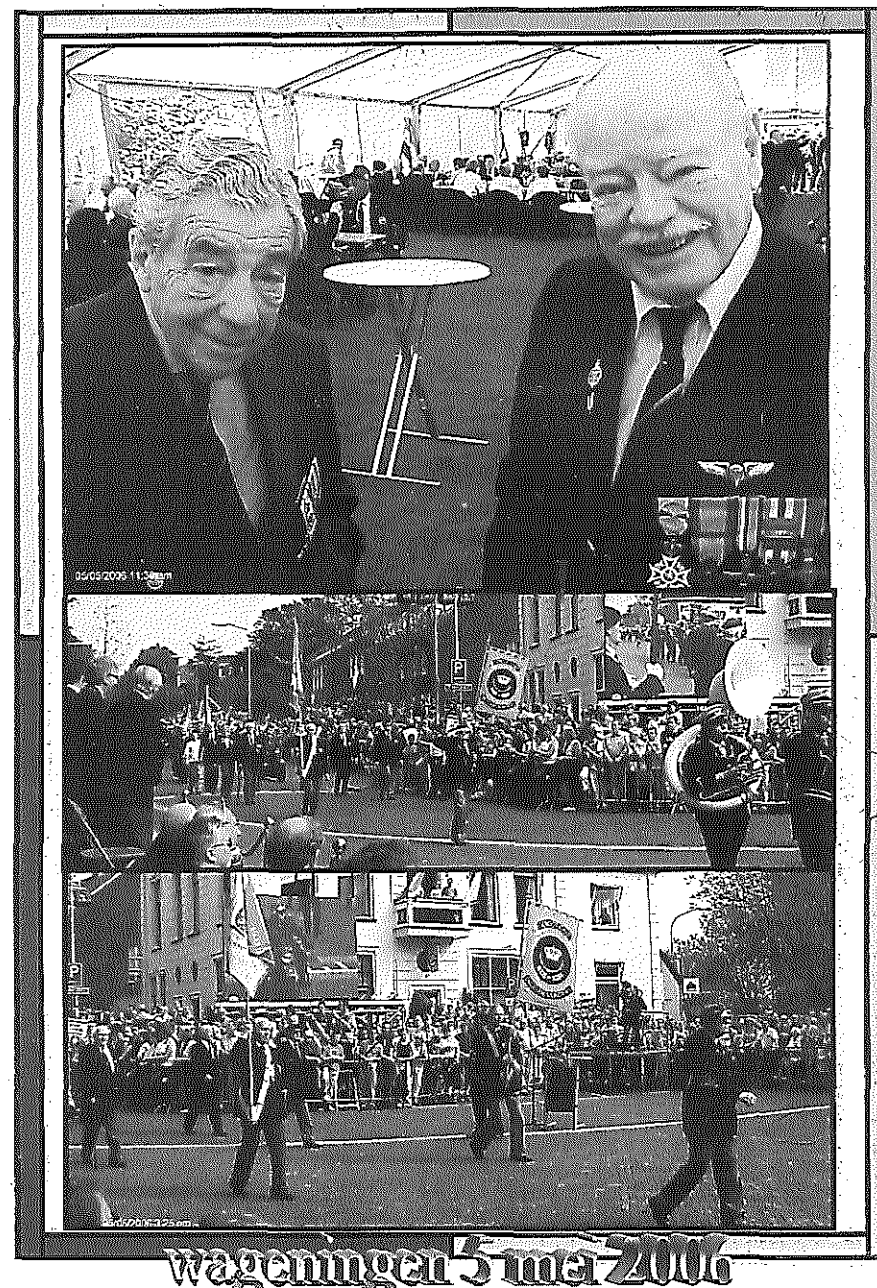
Ook het Malieveld was erg gezellig. In grote tenten werden de veteranen ontvangen, gelaafd en gevoed. De rijstmaaltijd was goed. Aan alles was gedacht, mijn complimenten.

Het defilé was niet echt een succes in onze ogen. Er waren slechts vijf Engelandvaarders die de 4 kilometer lange route aandurften. Twee torsten een vaandel! De route was lang, de belangstelling was slechts op enkele plaatsen gezellig druk. Het was niet het intieme feestje wat Wageningen kenmerkte, het was niet volks, niet intiem en niet overal genoeglijk zoals daar.

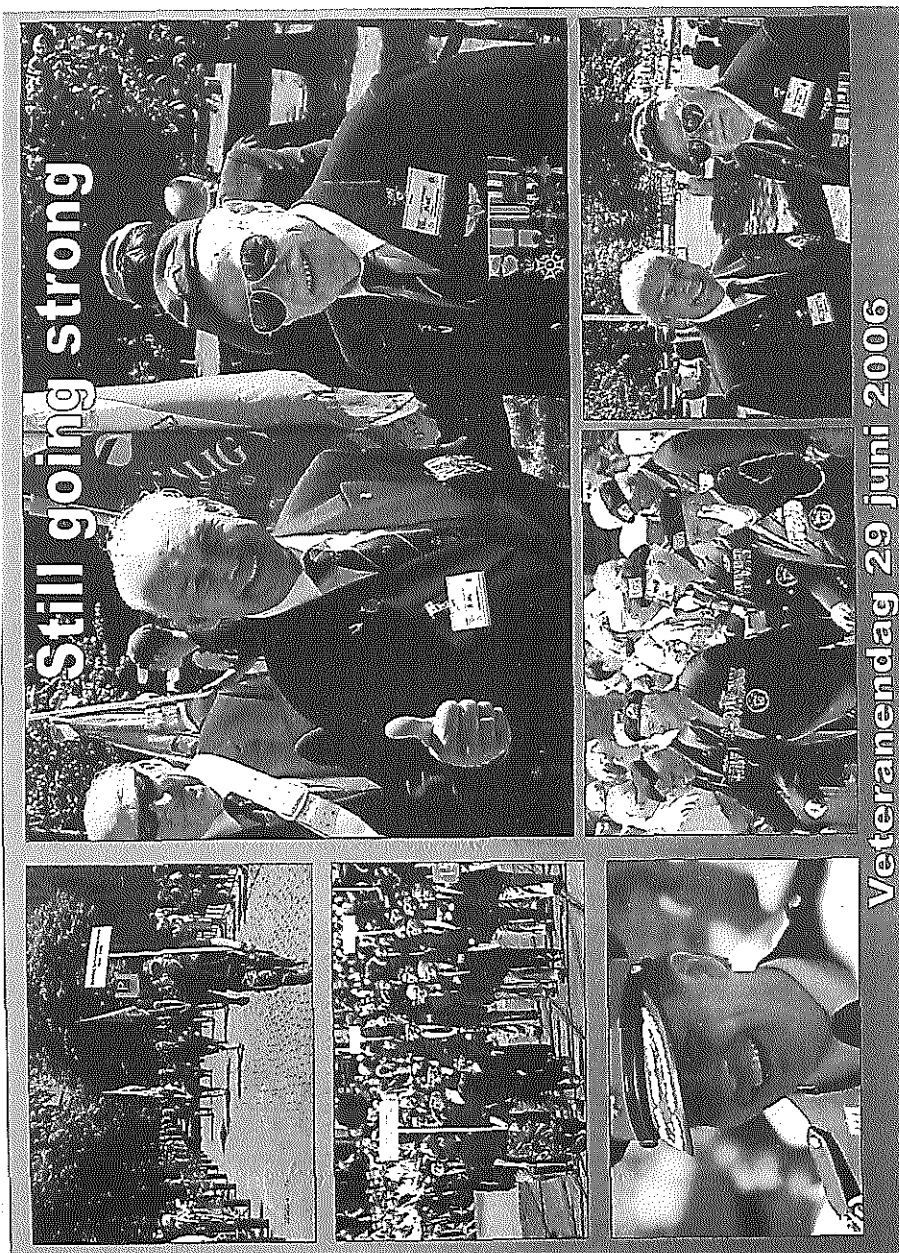
Wat de Engelandvaarders betreft zal dit wel de laatste maal zijn dat wij te voet defileren. Ik kan me goed voorstellen dat wij en enkele andere groepen met veel tachtigers aan de kop van het defilé van oude jeeps en andere wagens rijden, het vaandel tonende!

Wellicht kan er wat gedaan worden om de belangstelling te stimuleren. Meer mensen naar het centrum van Den Haag of naar Scheveningen?

Jan Staal

Wageningen 5 mei 2006

Hans van Roosendaal
1918 - 2006

Bronzen Kruis
Kruis Van Verdienste
Chevalier De L'Ordre De Leopold II avec Palme
Croix de Guerre avec Palme

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog woonde Hans van Roosendaal in België. Toen de vijandelijkheden van mei 1940 begonnen ging hij naar Parijs waar hij in dienst trad bij het Franse Leger als ambulancechauffeur. Na de Franse capitulatie nam hij zijn ontslag en keerde terug naar België. In januari 1941 hielp Hans drie Hollandse studenten over de Nederlands - Belgische grens en toen werd besloten samen naar Londen door te reizen. Het probleem was de Pyreneeën en de kou in de bergen en natuurlijk het gevaar van arrestatie. Hans heeft vier weken het terrein en omstandigheden verkend en toen liep de groep zonder moeilijkheden naar Barcelona en meldde zich bij het Britse Consulaat voor opname bij de RAF Spitfighters.

De gebruikelijke routine van het Miranda de Ebro concentratiekamp, Portugal en de Patriotic School in Londen volgde. Met de hulp van Prins Bernhard werd Hans bij de RAF geplaatst voor training in Canada evenals Bert Wolters, een lid van de ontsnappingsgroep.

Na voltooiing van de opleiding werden zij ingedeeld bij het Hollandse 322 squadron. De verliezen waren aanzienlijk, helaas kwam ook Bert Wolters om het leven.

In november 1944 werd Hans overgeplaatst naar Frankrijk en daarna naar België voor de actie bij Arnhem. Het was een catastrofe. Hans werd neergeschoten bij de Duitse grens en door de Duitsers naar Meppel overgebracht, de volgende dag per trein vervoerd, maar ontsnapte bij een aanval van geallieerde vliegtuigen. Weer gepakt op een brug over een grote rivier en weer ontsnapt. Tenslotte verwelkomd door Canadese troepen

Na de oorlog besloot Hans zich in Melbourne, Australië, te vestigen. Hij trouwde met Judy en zij kregen vier kinderen, Hans, Simon, Miranda, en Nigel. Hans en Judy hadden een lang en gelukkig leven.

Hans Snelleman

Kort verslag van de bestuursvergadering van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945, d.d. 13 juni 2006, gehouden te Doorn

1. Op 12 mei is de Bill Minco in stilte begraven. Voor allen is zijn overlijden een groot verlies. Hij was een man die in de moeilijkste periode van zijn leven wist wat hij moest doen.
Ook wij als bestuur hebben zijn kwaliteiten goed leren kennen en leren waarderen. Hij was voor ons een innemende, opgeruimde, deskundige, constructieve en betrouwbare collega. Een bestuurder met een positieve instelling, die voor iedereen een vriendelijk woord had. Wij zullen hem nooit vergeten.
2. De heer Coumou verblijft opnieuw in het Ziekenhuis Diakonessenhuis in Zeist, vanwege een gebroken heup. Inmiddels is hij aan het revalideren in Diakonessenhuis in Zeist.
3. De heer M. van Duijn legt zijn functie neer per 1 april 2006 als penningmeester bij de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945. In deze vergadering wordt de heer Van Duijn hartelijk bedankt door de bestuursleden voor zijn inzet als penningmeester.
Inmiddels zijn de subsidieaanvragen voor de Stichting en voor de Dag van het Verzet aangevraagd bij de SFMO. De subsidieaanvragen worden in de vergadering van 28 juni behandeld in de Raad van Bestuur.
Het bestuur van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 gaat akkoord met het voorstel van de BNMO Serviceorganisatie voor wat betreft de financiële ondersteuning van een dagdeel per maand voor penningmeester.
Besloten wordt voortaan één begroting aan de S.F.M.O. te zenden, waarin is opgenomen de post "Dag van het Verzet".
4. De Dag van het Verzet zal in 2006 plaatsvinden op zaterdag 26 augustus in de Generaal Spoorkazerne in Ermelo. Het Dagelijks Bestuur heeft besloten de bussen vanaf 15.00 uur te laten rijden naar het station in Ermelo in plaats van 15.30 uur.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 26 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Kruis, P.P.R.	Maastricht
Noorden, A.J.M. van	USA
Roosendaal, H. van	Australië
Steensma, C.G.	Haren

Verhuisd:

Beekman, J.	Polberg 28	7772 EV Hardenberg
Stolk, A. van	Zorgcentrum Wildhoef Donkerelaan 285	2061 JZ Bloemendaal

Terug verhuisd:

Jongh, H.R. de	36 Sanderson Street	Embleton, W.A. 6062 Western Australia
----------------	---------------------	--

Nieuw toegetreden:

Wolff, L.S.	Amsterdam
-------------	-----------

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52
	3708 GE Zeist
	Telefoon 030 - 692 27 92
	E-mail: jan.staal@planet.nl